

SYSTÉM SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI V BRATISLAVE V 19. STOROČÍ A JEHO MODERNIZÁCIA NA PRELOME 19. A 20. STOROČIA

GABRIELA DUDEKOVÁ

DUDEKOVÁ, Gabriela. The System of Social Care in 19th Century Bratislava and its Modernization around 1900. *Historický časopis*, 2014, 62, 2, pp. 225-252, Bratislava.

The study describes the main principles and stages of modernization in the long 19th century in the Kingdom of Hungary on both the state and local levels using the example of Pressburg / Bratislava. Since the reforms of Joseph II directed towards centralization of care for the poor in the Kingdom of Hungary were not implemented, care for poor and socially dependent people in the towns of Hungary was mainly the responsibility of municipal, church and charitable institutions. Until the fall of the Habsburg Monarchy, the Kingdom of Hungary devoted little attention to care for the poor, and state social policy had only weak effects. In comparison with other towns in Hungary, Pressburg / Bratislava had a mature network of communal and church institutions for social care, which were incorporated into an emerging system of communal social policy around 1900.

Communal social care. Social policy. Modernization. Kingdom of Hungary. Long 19th century.

Charakteristika organizácie sociálnej starostlivosti v Prešporoku¹ v priebehu 19. storočia a jej modernizácie v podobe prechodu na systém komunálnej starostlivosti nie je možná bez zohľadnenia jej starších foriem a základných princípov tohto typu starostlivosti v štáte, ani bez poznania dobových postojov voči sociálne odkázaným ľuďom. Nové typy mestských inštitúcií sociálnej starostlivosti nadväzovali na staršie formy záchranných sociálnych sietí, v ktorých mali najdôležitejšie postavenie cirkevné charitatívne inštitúcie. Organizované poskytovanie sociálnej pomoci spočívalo v Uhorsku prakticky od raného novoveku na dvoch základných pilieroch:

1. povinnosti obcí poskytovať ju svojim obyvateľom na základe domovského práva,
2. na princípe subsidiarity.

Rozhodujúcim činiteľom pritom bolo posudzovanie oprávnenosti resp. potrebnosti udeliť sociálnu výpomoc, ktoré bolo založené v prvom rade na morálnych kritériách, nie na reálnej sociálnej situácii núdzneho. Najväčšou slabinou takto organizovanej sociálnej starostlivosti bola jej nedostatočnosť – na základe morálneho posudzovania zostávali

1 Pre obdobie pred premenovaním mesta na Bratislavu (marec 1919), ktoré predstavuje kvalitatívne inú etapu vývoja mesta v rámci Československej republiky, používame v texte dobový názov Prešporok. K tomu bližšie: MANNOVÁ, Elena – DUDEKOVÁ, Gabriela. Úvod. Komu patrí Bratislava? Multietnické mesto ako miesto lokálnej, národnej a nadnárodnej reprezentácie. In DUDEKOVÁ Gabriela a kol. *Medzi provinciou a metropolou : Obraz Bratislavy v 19. a 20. storočí*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2012, s. 12. ISBN 9788089396214.